

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-157.2024.13>

УДК 378.147:811.111:159.9

Пасхал О. С.

ІНШОМОВНА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ В ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено теоретичні та практичні засади формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти. Обґрунтовано, що в умовах глобалізації та міжнародної академічної інтеграції іншомовна компетентність є не периферійною, а системотвірною складовою фахової підготовки психолога. Визначено структуру досліджуваного феномену, яка охоплює лінгвістичний, комунікативний, соціокультурний, міжкультурний і психологічний компоненти. Встановлено, що ефективне формування іншомовної компетентності психологів ґрунтується на підході «мова для спеціальних цілей» (*Language for Specific Purposes – LSP*), який інтегрує фахову термінологію, тілесно-орієнтовані практики та мультимодальні методи навчання. Показано роль теорії множинного інтелекту Г. Гарднера (*H. Gardner*) як концептуальної рамки для розуміння багатовимірності мовної підготовки. Проаналізовано вплив особистісних чинників – мотивації, емоційного інтелекту, мовної тривожності, толерантності до невизначеності та відкритості до досвіду – на результативність формування іншомовної компетентності. Обґрунтовано доцільність упровадження змішаного навчання (*blended learning*) та цифрових освітніх платформ (*LMS*) як інструментів забезпечення безперервності, персоналізації та рефлексивності навчального процесу. Зроблено висновок, що комплексний підхід, який поєднує педагогічні, психологічні й технологічні складові, є необхідною умовою підготовки конкурентоспроможного фахівця-психолога в глобалізованому освітньому просторі.

Ключові слова: іншомовна професійна підготовка, інформаційно-освітнє середовище закладу вищої освіти, міжкультурна комунікаційна компетентність, іншомовна освіта психологів, множинний інтелект, тілесно-орієнтовані практики.

У сучасну епоху інтенсифікації глобалізаційних процесів, розширення масштабів міжнародної наукової співпраці та стрімкого зростання професійної мобільності, іншомовна компетентність — і передусім вільне володіння англійською мовою як мовою міжнародного академічного спілкування — стає невід’ємною та визначальною складовою вищої освіти. Для галузі психології ця теза набуває особливої гостроти та актуальності. Це зумовлено тим, що сучасний психолог інтегрований у світовий інформаційний простір, де доступ до найновіших досліджень, протоколів терапевтичної допомоги та міжнародних фахових баз даних вимагає високого рівня лінгвістичної підготовки.

Майбутні фахівці-психологи мають не лише опановувати складні теоретичні концепції та інноваційні практичні інструментарії, а й бути готовими до ефективної комунікації в мультикультурному середовищі. Це передбачає

здатність долати не лише мовні, а й соціокультурні бар'єри, виявляючи емпатію та толерантність до представників інших лінгвокультур. У цьому контексті вивчення іноземної мови сприяє формуванню навичок творчого самовираження та інтелектуальної гнучкості, що є критично важливим для професійної ідентичності психолога.

Професійна іншомовна компетентність психолога є складним синтетичним утворенням, що виходить далеко за межі сукупності загальномовних знань. Вона інтегрує у собі розвинені комунікативні вміння, впевнене оперування вузькоспеціалізованою фаховою термінологією, високу міжкультурну обізнаність та критичні аналітичні здібності. Такий багатогранний характер компетентності дозволяє розглядати її крізь призму теорії множинного інтелекту, запропонованої Говардом Гарднером (H. Gardner).

Згідно з цією концепцією, інтелектуальний потенціал особистості не є гомогенним, а розрізняється за щонайменше дев'ятьма автономними видами: лінгвістичним, логіко-математичним, візуально-просторовим, музичним, тілесно-кінестетичним, міжособистісним, внутрішньоособистісним, натуралістичним та екзистенційним [5]. Для психолога особливе значення мають міжособистісний та внутрішньоособистісний види інтелекту, проте саме лінгвістичний інтелект виступає медіатором, що дозволяє вербалізувати психологічні стани та здійснювати професійний вплив.

Аналізуючи природу лінгвістичного інтелекту, Г. Гарднер акцентує на особливій чутливості особистості до семантичних відтінків значень, фонологічних особливостей мовлення та синтаксичної структури мови. Дослідник виокремлює чотири фундаментальні, суспільно значущі аспекти цього виду інтелекту, які є ключовими для майбутнього фахівця. Насамперед ідеться про риторичний потенціал, що розглядається як здатність використовувати мовні засоби для переконання, натхнення та ефективного впливу на аудиторію чи клієнта. Наступним вагомим складником є мнемонічна функція, яка передбачає використання мовних стратегій як інструменту для структурування, запам'ятовування та оперативного відтворення значних обсягів фахової інформації. Крім того, виокремлюється пояснювальна роль мови, що виявляється в умінні логічно, доступно та адекватно інтерпретувати складні психологічні феномени, перетворюючи абстрактні концепти у зрозумілі вербальні образи. Завершальним аспектом виступає здатність до метамовної рефлексії, тобто можливість використовувати мову для аналізу та обґрунтування власної діяльності, що забезпечує глибоке усвідомлення професійного досвіду та сприяє безперервному самовдосконаленню [5].

Таким чином, формування іншомовної компетентності є багатовимірним процесом, який одночасно розвиває щонайменше три-чотири додаткові види інтелекту, критично важливі для фахівця допомагаючої професії. Зокрема, глибоке занурення в іншомовний контекст неминуче стимулює міжособистісний інтелект. Майбутній психолог вчиться емпатійно сприймати клієнта крізь призму іншої лінгвокультури, вловлювати тонкі смислові відтінки в мовленні та адаптувати власну комунікативну стратегію до культурних

особливостей співрозмовника. Це суттєво розширює професійний арсенал засобів для встановлення міцного терапевтичного альянсу.

Паралельно активізується внутрішньоособистісний інтелект, оскільки вивчення іноземної мови вимагає високого рівня саморефлексії, усвідомлення власних когнітивних бар'єрів та емоційних реакцій під час спілкування. Здобувач вчиться аналізувати свій внутрішній стан у ситуації невизначеності (якою часто є іншомовна комунікація), що є необхідною навичкою для профілактики професійного вигорання та збереження нейтральної терапевтичної позиції. Крім того, інтеграція рольових ігор та симуляцій консультативних сесій у мовну підготовку залучає тілесно-кінестетичний інтелект. Майбутні фахівці тренують здатність конгруентно поєднувати іноземне мовлення з відповідною невербальною поведінкою, жестикуляцією та позою, що робить процес комунікації цілісним та екологічним.

Не менш значущим є вплив іншомовної підготовки на логіко-математичний інтелект, який у контексті психології проявляється через розвиток аналітичних здібностей. Робота з оригінальними англомовними науковими джерелами, протоколами доказової терапії та діагностичним інструментарієм вимагає вміння чітко структурувати інформацію, вибудовувати причинно-наслідкові зв'язки та критично оцінювати валідність даних. Отже, опанування іноземної мови майбутніми психологами виступає не просто інструментом перекладу, а потужним каталізатором комплексного професійно-особистісного розвитку, де лінгвістична складова органічно переплітається з психологічною майстерністю.

Навчання іноземної мови майбутніх психологів не повинне відбуватися ізольовано: воно має бути вбудоване в професійний контекст і базуватися на мультимодальному підході, що поєднує мовну підготовку з психологічним зануренням через тілесно-орієнтовані практики. Такий підхід дозволяє відійти від традиційного механічного заучування лексики на користь глибокого «проживання» мови. Оскільки професійна діяльність психолога нерозривно пов'язана зі зчитуванням невербальних сигналів, міміки, пози та ритму дихання клієнта, вивчення фахової англійської має включати розвиток здатності розпізнавати та транслювати ці сигнали в іншомовному середовищі.

Напрацювання Л. Мови [2] щодо тілесно-орієнтованих практик у тренінговій та проєктній діяльності стали концептуальним підґрунтям нашого підходу до формування іншомовної компетентності майбутніх психологів. Спираючись на її дослідження, ми розглядаємо тіло як активний інструмент когнітивного засвоєння іншомовного матеріалу. Інтеграція базових тілесних практик (таких як техніки заземлення, фокусування уваги на тілесних відчуттях, просторове моделювання ситуацій) у процес іншомовної підготовки виконує подвійну функцію.

З одного боку, забезпечується психоемоційна регуляція: це суттєво знижує рівень мовленнєвої тривожності (*language anxiety*) та допомагає здобувачам подолати психологічний бар'єр. Тілесне розслаблення знімає когнітивну напругу, що робить процес говоріння іноземною мовою більш

природним та спонтанним. З іншого боку, відбувається ефективна інтеріоризація знань. Фахова термінологія, особливо та, що описує емоційні стани, патерни поведінки чи психосоматичні прояви, засвоюється набагато краще, коли абстрактні поняття підкріплюються безпосереднім фізичним досвідом. Під час іншомовних рольових ігор чи симуляцій терапевтичних сесій здобувачі вчаться вербалізувати власні та чужі тілесні реакції.

Таким чином, синергія лінгвістичного та тілесно-емоційного досвіду в межах тренінгової роботи формує не просто словниковий запас, а цілісну готовність майбутнього фахівця до емпатичного професійного спілкування та консультування іноземною мовою.

Невід'ємною частиною інформаційно-освітнього середовища вітчизняних ЗВО стало змішане навчання (blended learning) – гнучке поєднання традиційного аудиторного навчання з цифровими технологіями, що забезпечує персоналізацію та безперервність освітнього процесу. Цифрові платформи (LMS) є не лише середовищем доступу до матеріалів і подання завдань: вони уможливають отримання індивідуального зворотного зв'язку, підтримують самоосвітні процеси та позааудиторну практику, розвиваючи внутрішньоособистісний інтелект.

Використання інтерактивних інструментів забезпечує комунікацію між здобувачами і викладачами, уможливорює віртуальну співпрацю з іноземними партнерами й розвиває цифрову грамотність – базову навичку сучасного фахівця. Мультимедійні елементи (відео, подкасти, дискусійні форуми) враховують різні стилі навчання та підвищують залученість. Важливою перевагою змішаного навчання є підтримка рефлексивної практики: інструменти відстеження прогресу, самооцінювання та рефлексивні щоденники стимулюють відповідальність за власне навчання.

Очні заняття залишаються важливими для розвитку міжособистісних і комунікативних навичок: рольові моделі терапевтичної взаємодії, вільне говоріння, активне слухання. Тілесно-орієнтовані практики створюють освітнє середовище, що сприяє не лише засвоєнню мови, а й розвитку критичного мислення, автономності та формуванню професійної ідентичності.

Комунікативна компетентність становить основу професійної діяльності психолога: під час терапевтичних сесій, діагностичних інтерв'ю та дискусій необхідно чітко висловлювати думки, активно слухати й інтерпретувати тонкі мовні нюанси, враховуючи невербальну комунікацію. Використання іноземної мови суттєво ускладнює цей процес; тому розвиток комунікативної компетентності передбачає не лише мовну грамотність, а й здатність адаптувати мовлення до різних контекстів – критичне й творче мислення, тісно пов'язані з міжкультурною компетентністю та тілесним інтелектом.

Відкритість до нового досвіду – допитливість, готовність до нових ідей і перспектив – полегшує засвоєння іноземних мов і розвиток міжкультурної компетентності. Толерантність до невизначеності є не менш важливою рисою: як психологічна діяльність, так і спілкування нерідною мовою передбачають роботу в умовах неповної визначеності. Здобувачі з достатнім рівнем такої

толерантності впевненіше справляються з неясними ситуаціями й поступово формують мовну компетентність [4; 9].

Формування іншомовної компетентності значною мірою залежить від мотивації (внутрішньої і зовнішньої), самоцінності та мовної тривожності (anxiety), а також індивідуальних особливостей когнітивної сфери. Мовна тривожність часто виступає бар'єром ефективного спілкування, особливо в мультикультурному середовищі. Усвідомлення власних стратегій поведінки, реакцій і власної самоцінності тісно пов'язане з розвиненими емоційним та тілесним інтелектами.

Емоційний інтелект – здатність розпізнавати, розуміти й регулювати власні емоції та емоції інших – сприяє ефективній комунікації, розв'язанню конфліктів і адаптивності, що є особливо важливим під час взаємодії іноземною мовою [6]. Рефлексивне й аналітичне мислення, притаманне майбутнім психологам, підтримує як психологічну практику, так і вивчення мови, оскільки опанування іноземної мови вимагає уваги до структури, закономірностей і значень. Когнітивні процеси (пам'ять, увага, сприйняття, мислення) є фундаментальними для засвоєння мови, однак, відповідно до холістичного підходу, не можуть бути відокремлені від тілесного усвідомлення й досвіду [8].

Формування впевненості потребує підтримувального освітнього середовища, де помилки сприймаються як природний етап навчання, а розвиток навичок саморегуляції здійснюється через тілесний інтелект. Взаємодія між особистісними рисами та іншомовною компетентністю має взаємопідсилювальний характер: відкритість, емпатія та мотивація сприяють опануванню мови, а сам процес мовного навчання розвиває когнітивну гнучкість і культурну чутливість [3; 7; 10].

Висновки. Іншомовна професійна компетентність у підготовці майбутніх психологів є складним і багатовимірним утворенням, що охоплює лінгвістичний, комунікативний, соціокультурний, міжкультурний і психологічний компоненти. Вона є не додатковою навичкою, а системотвірним елементом фахової компетентності, що забезпечує академічну мобільність, ефективну міжкультурну комунікацію та кар'єрний розвиток.

Комплексний підхід, що враховує педагогічні, психологічні та технологічні аспекти й інтегрує підхід LSP, тілесно-орієнтовані практики, цифрові платформи та рефлексивне навчання, є необхідною умовою підготовки сучасних психологів, здатних ефективно діяти в глобалізованому освітньому та професійному просторі.

Використана література:

1. Байсара Л. І. Множинність проявів видів інтелекту: конспект лекцій. Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2010. URL: http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/mn_proyav_v_intel.pdf
2. Мова Л. В. Психологічні особливості забезпечення особистісної самореалізації майбутніх психологів у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2003. 236 с.
3. Aparici M., Rosado E., Tolchinsky L. Multilingual Use Assessment Questionnaire. *Frontiers in Communication*. 2024. Vol. 9. DOI: <https://doi.org/10.3389/fcomm.2024.1394727>

4. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. 2nd ed. London : Routledge, 2022. 192 p.
5. Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. New York : Harper and Row, 1983. 430 p.
6. Goleman D. Emotional Intelligence: Updated Edition. New York : Bantam Books, 2018. 352 p.
7. Kharkhurin A. V. Plurilingual Creativity Approach. Bilingualism: Language and Cognition. 2024. Vol. 27, No. 2. P. 104–116.
8. Kramsch C. Language as Symbolic Power. Cambridge : Cambridge University Press, 2020. 238 p.
9. Norton B. Language, Identity, and Power in Global Contexts. New York : Routledge, 2023. 184 p.

References

1. Baisara L. I. (2010). Mnozhynnist proiaviv vydiv intelektu : konspekt lektsii. Dnipropetrovsk: RVV DNU, 2010. URL: http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/mn_proyav_v_intel.pdf. [in Ukrainian].
2. Mova L. V. (2003). Psykholohichni osoblyvosti zabezpechennia osobystisnoi samorealizatsii maibutnikh psykholohiv u protsesi fakhovoi pidhotovky : dys. ... kand. psykhol. nauk. Kyiv. 236 s.[in Ukrainain].
3. Aparici M., Rosado E., Tolchinsky L. (2024). Multilingual Use Assessment Questionnaire. Frontiers in Communication. Vol. 9. DOI: <https://doi.org/10.3389/fcomm.2024.1394727>
4. Byram M. (2022). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. 2nd ed. London : Routledge. 192 p.
5. Gardner H. (1983). Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. New York : Harper and Row. 430 p.
6. Goleman D. (2018). Emotional Intelligence: Updated Edition. New York : Bantam Books. 352 p.
7. Kharkhurin A. V. (2024). Plurilingual Creativity Approach. Bilingualism: Language and Cognition. Vol. 27, No. 2. P. 104–116.
8. Kramsch C. (2020). Language as Symbolic Power. Cambridge : Cambridge University Press. 238 p.
9. Norton B. (2023). Language, Identity, and Power in Global Contexts. New York : Routledge. 184 p.

Oleksandra Pasxal. Foreign language professional training of future psychologists in the information and educational environment of a higher educational institution.

The article examines the theoretical and practical foundations of forming the foreign language professional competence (FLPC) of future psychologists within the information-educational environment of higher education institutions. It is argued that, under conditions of globalization and international academic integration, foreign language competence constitutes not a peripheral but a system-forming element of psychological professional training. The structure of the phenomenon is defined as comprising linguistic, communicative, socio-cultural, intercultural, and psychological components. Effective FLPC development is shown to be grounded in the Language for Specific Purposes (LSP) approach, integrating specialized terminology, body-oriented practices, and multimodal teaching methods. The role of H. Gardner's theory of multiple intelligences as a conceptual framework is highlighted. Personal factors – motivation, emotional intelligence, language anxiety, tolerance of ambiguity, and openness to experience – are analyzed in relation to FLPC formation outcomes. The implementation of blended learning and digital educational platforms (LMS) is justified as a means of ensuring continuity, personalization, and reflectivity of the learning process. The conclusion is drawn that a comprehensive approach combining pedagogical, psychological, and technological components is a prerequisite for training competitive psychological professionals in the globalized educational space.

Keywords: *foreign language professional competence, foreign language communicative competence, information-educational environment, intercultural communicative competence, foreign language education of psychologists, multiple intelligences, body-oriented practices.*